

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดรับ ความพึงพอใจ และการใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุสังฆทานธรรม FM. 89.25 MHz. (White Wave) จังหวัดนนทบุรี” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับฟังของกลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม
2. เพื่อศึกษาถึงความพึงพอใจของกลุ่มผู้ฟัง จากการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม
3. เพื่อศึกษาถึงการใช้ประโยชน์ของกลุ่มผู้ฟัง จากการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบของการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพียงครั้งเดียว (One-Shot Case Study) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเจาะจงแบ่งเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ตามตำบลต่าง ๆ 10 ตำบล ได้แก่ ตำบลตลาดขวัญ ตำบลสวนใหญ่ ตำบลบางกระสอบ ตำบลบางเขน ตำบลท่าทราย ตำบลบางศรีเมือง ตำบลบางกร่าง ตำบลบางไผ่ ตำบลไทรมา และตำบลบางรักน้อย จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน (Proportionate Striated Sampling) ในแต่ละตำบลจาก 10 ตำบล โดยให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่สุ่มมาได้ แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) คือการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เคยรับฟังรายการ ซึ่งผู้วิจัยได้พบตามแหล่งชุมชนในเขตตำบลต่างๆ ตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ในแต่ละพื้นที่จนครบจำนวน 400 ตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ จำนวนค่าร้อยละ จำนวนค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมการเปิดรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมของกลุ่มตัวอย่าง ความพึงพอใจจากการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมของกลุ่มตัวอย่าง การใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมของกลุ่มตัวอย่าง และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ซึ่งได้แก่การทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-Square) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสำหรับกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (T-Test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว (One-Way ANOVA) และค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในสมมติฐานต่างๆ และในกรณีที่ใช้ความแปรปรวนจำแนกแบบทางเดียวทดสอบแล้ว พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 1 คู่ จะใช้การเปรียบเทียบพหุคูณทดสอบเป็นรายคู่ โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญ (LSD) เพื่อทดสอบว่าคู่ใดมีค่าเฉลี่ยต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 244 คน คิดเป็นร้อยละ 61.0 และเพศชาย 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.0 กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี มีจำนวนมากที่สุด 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.2 รองลงมาได้แก่อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 46.3 โดยส่วนใหญ่เป็นผู้เกษียณอายุ คนว่างงาน และแม่บ้าน จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.3 และส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมโดยการฟังไปด้วยทำงานไปด้วย จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 และส่วนใหญ่รับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมทุกวัน (7 วัน/สัปดาห์) จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 โดยกลุ่มตัวอย่างรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมในช่วงเช้า (05.01-12.00 น.) มากที่สุด จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.3 และรายการที่ชอบฟังมากที่สุดคือ รายการทำวัตรเช้า จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 รองลงมา รายการกฎแห่งกรรม จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับรายการทำวัตรภาคค่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วมในรายการ จำนวน 361 คน คิดเป็นร้อยละ 90.2 ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมในรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม จำนวน 39 คน ส่วนใหญ่เคยโทรศัพท์เข้าไปพูดคุยถามปัญหา จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 69.2

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจจากการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม

กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจจากการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 แต่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากที่สุดใน 3 ประเด็น คือ ความพึงพอใจในความเป็นรายการที่ให้สาระ ความรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.24 ความพึงพอใจในการนำเสนอสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ย 4.24 และมีความพึงพอใจในการเป็นวิทยากรหรือแขกรับเชิญ มีค่าเฉลี่ย 4.67 และกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับปานกลางเพียงเรื่องเดียว คือ โทรศัพท์เข้าไปพูดคุยถามปัญหาในรายการ มีค่าเฉลี่ย 3.22

ตอนที่ 4 การใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม

กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.06 แต่พบว่ามีการใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ การสร้างกำลังใจในการดำรงชีวิต มีค่าเฉลี่ย 4.31 และการนำความรู้ไปใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ย 4.30 นอกนั้นก็กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์ในระดับมาก

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อ 1 ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ของผู้ฟังในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม

สรุปผลการทดสอบได้ว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับลักษณะการเปิดรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม ความถี่ของการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม ช่วงเวลาที่เปิดรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม รายการทางคลื่นสังฆทานธรรมที่ชื่นชอบ ยกเว้นเรื่องการมีส่วนร่วมในรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม เพศและอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม แต่อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม

สมมติฐานข้อ 2 ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ของผู้ฟังในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีที่แตกต่างกัน จะมีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมแตกต่างกัน

สรุปผลการทดสอบได้ดังนี้

เพศที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมไม่แตกต่างกัน

อายุที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างอายุ 50-59 ปี มีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุอื่น

ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาในระดับอื่น

อาชีพที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างอาชีพอื่น

รายได้ที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 20,001-25,000 บาท/เดือน มีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงรายได้อื่น

สมมติฐานข้อ 3 พฤติกรรมการเปิดรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมของกลุ่มผู้ฟังที่แตกต่างกัน มีการใช้ประโยชน์จากรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมแตกต่างกัน

สรุปผลการทดสอบได้ดังนี้

ลักษณะการเปิดรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมของกลุ่มผู้ฟังที่แตกต่างกัน มีการใช้ประโยชน์จากรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ฟังรายการเพียงอย่างเดียว มีการใช้ประโยชน์จากรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ฟังไปด้วยทำงานไปด้วย และฟังผ่าน ๆ ทั้งไว้เป็นเพื่อน

ความถี่ในการฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมของกลุ่มผู้ฟังที่แตกต่างกัน มีการใช้ประโยชน์จากรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ฟังทุกวัน (7 วัน/สัปดาห์) มีการใช้ประโยชน์จากรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ฟังบ้าง (3-4 วัน/สัปดาห์) และไม่คอยได้ฟัง (1-2 วัน/สัปดาห์)

ส่วนช่วงเวลาที่รับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมของกลุ่มผู้ฟังที่แตกต่างกัน รายการที่ชอบเปิดรับฟังทางวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมของกลุ่มผู้ฟังที่แตกต่างกัน และการมีส่วนร่วมในรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมของกลุ่มผู้ฟังที่แตกต่างกัน มีการใช้ประโยชน์จากรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งจะนำมาอภิปราย ดังนี้

จากข้อมูลทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมในการเปิดรับฟังรายการของกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาได้ พบว่า ผู้ฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการวิเคราะห์ผู้รับสารในด้านเพศกับพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อที่ว่า ผู้หญิงจะใช้เวลาในการเปิดรับสื่อมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากมีเวลาอยู่กับบ้านมากกว่าผู้ชาย ซึ่งมักจะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำงาน ทำให้ผู้หญิงสามารถรับฟังรายการวิทยุได้มากกว่า (ยุคค เบ็ญจรงค์กิจ, 2534, น. 49) และสอดคล้องกับอุบลศักดิ์ ศิริยุวศักดิ์ และคณะ (2550, น. 424) ที่ได้นำเสนอว่า ผู้ฟังรายการวิทยุที่เป็นผู้หญิงจะสนใจละครวิทยุ และรายการธรรมะ โดยเฉพาะผู้หญิงวัยสูงอายุ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเชิด เอี่ยมบุญญ (2545, น. บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่าผู้ฟังรายการปาฐกถาธรรมวันอาทิตย์ ที่ออกอากาศในเวลา 08.00-08.30 น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่ก็เป็นผู้หญิงและมีอายุ 60 ปีขึ้นไป

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการวิเคราะห์ผู้รับสารในด้านการศึกษาที่ว่า คนที่มีการศึกษาสูง มีความรู้ดี จะเป็นคนที่มีความรอบรู้ในหลายๆ เรื่อง และมักจะใช้สื่อในการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตนเอง ไม่ว่าจะเป็นข่าวสารความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง การประกอบอาชีพ หรือการนำเอาความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (ยุคค เบ็ญจรงค์กิจ, 2534, น. 49) ผู้ฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมที่ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จึงคัดกรองและเลือกที่จะฟังสถานีข่าวสารสาระ ซึ่งไม่ใช่ต้องการความเพลิดเพลิน แต่เป็นเรื่องของการนำความรู้ข้อมูลจากการรับฟังรายการมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากกว่า

ผู้ฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมส่วนใหญ่เป็นผู้เกษียณอายุ ว่างาน หรือแม่บ้าน ซึ่งจะฟังรายการไปด้วย ทำงานไปด้วย ในกรณีนี้จึงอาจเป็นการทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ พร้อมกับเปิดวิทยุฟังรายการเพื่อเป็นเพื่อนแก้เหงา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเปิดรับข่าวสารของ

จอห์น เมอริลและราฟท์ โลเวนสไตน์ (John C. Merrill & Ralph L. Lowenstien, 1971, pp. 134-135) ที่ได้กล่าวถึงแรงผลักดันให้บุคคลเปิดรับสื่อ ปัจจัยพื้นฐานหนึ่งในนั้นคือ ความเหงา เมื่อบุคคลต้องอยู่ตามลำพัง ไม่สามารถติดต่อกับสังสรรค์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้ สิ่งที่ดีที่สุดคือการอยู่กับสื่อ สื่อมวลชนจึงเป็นเพื่อนแก้เหงาได้ และบางครั้งบางคนก็พอใจที่จะอยู่กับสื่อมวลชนมากกว่าอยู่กับบุคคล เพราะสื่อมวลชนไม่สร้างแรงกดดันในการสนทนา หรือแรงกดดันทางสังคมให้แก่ตนเอง และยังคงคล้อยกับพรทิพย์ วรวิจิตรโกศาทร (2540, น. 290-292) ที่ได้กล่าวถึงความต้องการข่าวสารของผู้รับสารว่า จะเลือกสื่อที่ตนสะดวก (Convenience) ก่อน ผู้รับสารสามารถเลือกรับสื่อได้ทั้งทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อบุคคล แต่ละคนก็จะมีพฤติกรรมการรับสื่อที่แตกต่างกันตามที่ตนสะดวก เมื่อผู้ฟังรายการต้องทำงานไปด้วย จึงเลือกเปิดรับสื่อวิทยุกระจายเสียง เพราะได้ทำงานและได้ฟังไปพร้อมกัน

ผู้ฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมส่วนใหญ่รับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมทุกวัน ทั้งนี้เนื่องจาก สถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมเป็นสถานี Format Station ที่มีรูปแบบรายการเพื่อการนำเสนอเนื้อหาแนวใดแนวหนึ่งเพียงแนวเดียวเป็นหลัก ทำให้รายการมีความชัดเจนด้านเนื้อหา รายการมีความต่อเนื่องและเป็นรูปแบบเดียวกันตลอดทุกวันตามที่ผังรายการได้ถูกกำหนดไว้ ผู้ฟังจึงทราบและสามารถติดตามรับฟังได้อย่างเป็นระบบต่อเนื่องตลอดสัปดาห์ ซึ่งสอดคล้องกับอุบลศักดิ์ ศิริวุศศักดิ์และคณะ (2550, น. 392) ที่ได้กล่าวถึงสถานีวิทยุประเภทนี้ว่า เป็นสถานีวิทยุที่มุ่งเน้นเนื้อหาแนวใดแนวหนึ่งเพียงแนวเดียว โดยสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมนี้ จัดอยู่ในสถานีประเภท Format Station ในลักษณะสถานีข่าวและสาระ (News & Talk Radio) ประเภทสถานีศาสนา (Religious) และยังคงคล้อยกับแนวคิดการจัดทำรายการวิทยุให้ได้รายการที่ดีมีคุณภาพของนภาพรณ์ อัจฉริยะกุล (2529, น. 432) ที่ว่าองค์ประกอบสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการจัดทำรายการวิทยุคือ ต้องมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอรายการที่ชัดเจน จึงทำให้ผู้ฟังเกิดความชื่นชอบ และต้องการติดตามรับฟังรายการตลอด

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ฟังส่วนใหญ่จะรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมในช่วงเช้า คือในช่วงเวลา 05.01-12.00 น. สอดคล้องกับอุบลศักดิ์ ศิริวุศศักดิ์และคณะ (2550, น. 425) ที่กล่าวว่ากลุ่มผู้ฟังที่เป็นวัยสูงอายุจะเริ่มฟังวิทยุตั้งแต่ช่วงเริ่มเปิดสถานี (ประมาณ 05.00 น.) แต่ถ้าเป็นกลุ่มวัยรุ่น ช่วงเวลาที่นิยมฟังมากที่สุดคือช่วงค่ำ (20.00-24.00 น.) ในขณะที่กลุ่มผู้ฟังที่เป็นวัยทำงาน จะรับฟังตั้งแต่ช่วงสาย (09.00 น.) เรื่อยไปจนถึงช่วงบ่าย (15.00 น.) และรายการที่ผู้ฟังวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมชอบฟังมากที่สุดคือ รายการทำวัตรเช้า รองลงมาคือรายการกฎแห่งกรรม และรายการทำวัตรภาคค่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วมในรายการ ผู้ฟังรายการที่

เคยมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมส่วนใหญ่เคยโทรศัพท์เข้าไปพูดคุยถามปัญหา ซึ่งก็มีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนผู้รับฟังรายการวิทยุเพียงอย่างเดียว

ส่วนในด้านความพึงพอใจจากการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุสังฆทานธรรมพบว่า ผู้ฟังรายการมีความพึงพอใจจากการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งในเรื่องการออกอากาศ รูปแบบรายการ เนื้อหารายการ ผู้ดำเนินรายการ และการมีส่วนร่วมในรายการ โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า ผู้ฟังรายการมีความพึงพอใจในการเป็นรายการที่ให้สาระความรู้ในระดับมากที่สุด ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถานี (วัดสังฆทาน, 2551) ในเรื่องการเป็นสถานีวิทยุเพื่อเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของเคทซ์และคณะ (Katz E. & Others, 1974, p. 22) ในเรื่องความต้องการของผู้รับสารในการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากสื่อ ในด้านที่ว่า ผู้รับสารมีความต้องการทางด้านความรู้และความเข้าใจ (Cognitive Need) นั่นคือ ผู้รับสารที่เปิดรับสื่อ ส่วนหนึ่งก็เพื่อต้องการรับข่าวสารความรู้ ความเข้าใจในบุคคล เหตุการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ

นอกจากนั้นแล้ว ผู้ฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมยังมีความพึงพอใจในการนำเสนอเนื้อหารายการสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตมากที่สุดเช่นกัน อาจเป็นไปได้ว่า ผู้ที่รับฟังรายการทางสถานีวิทยุสังฆทานธรรม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี รองลงมาได้แก่ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทำให้พึงพอใจกับรายการวิทยุที่ให้สาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งไปสอดคล้องกับแนวคิดของ ยุคูล เบ็ญจรงค์กิจ (2534, น. 49) ที่วิเคราะห์ผู้รับสารไว้ว่า คนที่มีอายุมากมักมีแนวคิดอนุรักษ์นิยม เป็นผู้ที่มิประสบความสำเร็จชีวิต เคยผ่านปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนมีความผูกพันที่ยาวนานและมีผลประโยชน์ทางสังคมมากกว่า และเนื่องจากต้องประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตมาก จึงต้องการที่พึ่งทางจิตใจ และทางออกในการดำเนินชีวิตมากกว่าคนที่อายุน้อย

ด้านการมีส่วนร่วมในรายการ พบว่า ผู้ฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ถ้าหากได้เป็นวิทยากรหรือเป็นแขกรับเชิญในรายการ ในขณะที่เดียวกันกลับมีความพึงพอใจในการโทรศัพท์เข้าไปพูดคุยถามปัญหาในรายการเพียงแค่ระดับปานกลางเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของบัวผิน ไตรทรัพย์ (2550, น. บทคัดย่อ) เรื่อง “การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ฟังที่มีต่อรายการวิทยุชุมชนชมรมเครดิตยูเนียนภาคใต้ (เครือข่ายจังหวัดสุราษฎร์ธานี)” ที่พบว่าผู้ฟังส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน มีอายุช่วง 36-45 ปี มีความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้รับฟังอย่างเดียวในระดับมาก ส่วนการโทรศัพท์ขอฟังเพลงอยู่ในระดับปานกลาง

ในส่วนของการใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุสังฆทานธรรม ผู้ฟังมีการใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมในประเด็นต่าง ๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ทั้งในเรื่องการช่วยในการนั่งสมาธิ ทำให้จิตใจสงบ การได้สดมภ์ ช่วยทำให้มีจิตใจเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการทำดี พุดดีต่อผู้อื่น ทำให้รู้จักพอเพียง ทำให้รู้จักค่าของเงิน ใช้เงินอย่างคุ้มค่า ทำให้รู้จักเก็บออม การแนะนำให้ตามอ่านหนังสือธรรมะต่อ ช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน ช่วยให้ผู้ผ่อนคลายความเครียด การนำความรู้ที่ได้ไปสอนลูกหลาน นำข้อมูลไปใช้ในการพูดคุยสนทนากับผู้อื่น และการได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางวัดสังฆทาน โดยมีการใช้ประโยชน์มากที่สุดใน 2 ประเด็น คือการสร้างกำลังใจในการดำรงชีวิต และการนำความรู้ไปใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน

ทั้งนี้ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุสังฆทานธรรม ในด้านการนำความรู้ไปใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน และทำให้รู้จักการทำดี พุดดีต่อผู้อื่น ก็สอดคล้องกับลอเรนซ์ เวินเนอร์ (Lawrence A. Wenner) ที่กล่าวว่า มนุษย์มีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในหลายลักษณะ ส่วนหนึ่งก็คือ Orientation Gratifications หมายถึง การใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ทางด้านข้อมูลเพื่อการอ้างอิง และเพื่อเป็นแรงเสริมย้ำในความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม รูปแบบของความต้องการที่แสดงออกมา ได้แก่ การติดตามข่าวสาร การได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจ (สิริอร แก้วฉาย, 2550, น. 21)

ผู้ฟังรายการยังมีการใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการประเด็นอื่น ๆ อีก เช่น ประโยชน์ด้านการนั่งสมาธิ ทำให้จิตใจสงบ ช่วยให้ผู้ผ่อนคลายความเครียด ทำให้รู้จักพอเพียง ทำให้รู้จักค่าของเงิน ใช้เงินอย่างคุ้มค่า ทำให้รู้จักเก็บออม มีจิตใจเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำให้ได้สดมภ์ ได้ตามอ่านหนังสือธรรมะต่อ และช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน สอดคล้องกับเวินเนอร์ ในทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในด้าน Para-Orientation Gratifications ซึ่งหมายถึงกระบวนการใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการลดหรือผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ หรือเพื่อปกป้องตนเอง เช่น การใช้เวลาให้หมดไปเพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนาน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่พึงพอใจอย่างอื่น ส่วนประเด็นการใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการในเรื่องการนำความรู้ที่ได้ไปใช้สอนลูกหลาน นำข้อมูลไปใช้ในการพูดคุยสนทนากับผู้อื่น และการได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางวัดสังฆทาน ก็สอดคล้องกับเวินเนอร์ในทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ

ในด้าน Social Gratifications หมายถึง การใช้ข่าวสารเพื่อเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเกี่ยวกับสังคม ซึ่งรับรู้จากข่าวสาร เข้ากับเครือข่ายส่วนบุคคลของปัจเจกชน เช่น การนำเสนอไปใช้ในการสนทนากับผู้อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือใช้เป็นข้อมูลเพื่อการชักจูงใจ เป็นต้น

รวมทั้งยังสอดคล้องกับแม็กซ์เวลล์ แม็กคอมและลี เบคเกอร์ (Maxwell E. McCombs & Lee B. Becker, 1979, p. 51) ที่ให้ความเห็นไว้ว่า บุคคลใช้สื่อมวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการของตนในหลายประการ ประการหนึ่งก็คือ เพื่อต้องการข้อมูลในการพูดคุยสนทนา (Discussion) การเปิดรับสื่อมวลชนทำให้บุคคลมีข้อมูลที่สามารนำไปใช้ในการสนทนากับผู้อื่นได้

ในส่วนของการทดสอบสมมติฐาน จากสมมติฐานที่ 1 พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับลักษณะการเปิดรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม ความถี่ของการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม ช่วงเวลาที่เปิดรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม รายการทางคลื่นสังฆทานธรรมที่ชื่นชอบ ยกเว้นเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมในรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม โดยเพศและอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม แต่อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดด้านประชากรศาสตร์ที่ว่า คนที่มีลักษณะทางสังคมคล้ายกัน มีค่านิยมและทัศนคติใกล้เคียงกัน จะมีพฤติกรรมการสื่อสารที่คล้ายคลึงกัน เช่น การเปิดรับสื่อ ความพึงพอใจต่อสื่อประเภทต่าง ๆ แต่สำหรับเรื่องเพศและอาชีพ ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม อาจเป็นไปได้ว่า รายการส่วนใหญ่เป็นรายการที่ผลิตขึ้นเพื่อการนำเสนอสู่ผู้ฟังเพียงอย่างเดียว เช่น รายการสดมนต์ทำวัตรเช้า รายการทำวัตรภาคค่ำ คนส่วนใหญ่จึงทำได้แค่เพียงการรับฟังเท่านั้น หรืออาจปฏิบัติตามโดยร่วมสดมนต์ไปด้วยที่บ้าน ซึ่งก็ไม่ต้องสื่อสารย้อนกลับไปสู่ผู้ผลิตรายการ ดังนั้น ไม่ว่าจะผู้ฟังจะเป็นหญิงหรือชาย ก็อาจมีหรือไม่มีส่วนร่วมในรายการวิทยุได้ไม่แตกต่างกัน รวมทั้ง รายการที่นำเสนอ นั้นไม่ใช่รายการเฉพาะเจาะจงในความรู้ทางด้านอาชีพ หรือเป็นรายการที่ส่งเสริมหรือคุยกับบุคคลในอาชีพใดอาชีพหนึ่งโดยเฉพาะ อาชีพของผู้ฟังจึงไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในรายการก็เป็นได้

จากสมมติฐานที่ 2 พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม ทั้งอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมแตกต่างกัน สอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของเคทซ์และคณะ (Katz E. & Others, 1974, p. 22) ที่ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการสื่อสารของผู้รับสารไว้ว่า สภาวะจิตใจและสังคมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ก่อให้เกิดความต้องการที่แตกต่างกันออกไป ความต้องการที่แตกต่างกันนี้ทำให้แต่ละคนมีความคาดหวังว่า สื่อแต่ละประเภทจะสนองความพอใจ

และนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่างกันออกไปด้วย ดังนั้นลักษณะของการใช้สื่อของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันไปตามความคาดหวังที่ต่างกันไป รวมถึงประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้จากสื่อก็จะต่างกันไปด้วย เช่น ผู้ฟังรายการที่มีอายุ 50-59 ปี มีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม สูงกว่าผู้ฟังในช่วงอายุอื่น ๆ ผู้ฟังรายการที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม สูงกว่าผู้ฟังที่จบการศึกษาในระดับชั้นอื่น ๆ เป็นต้น

แต่สำหรับเพศ เป็นตัวแปรเดียวที่ไม่แตกต่างในด้านความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม ซึ่งเป็นไปได้ว่า รายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมเป็นรายการที่เผยแพร่คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ซึ่งเพศไหนก็สามารถรับฟังรายการได้ และมีความพึงพอใจในการรับฟังไม่แตกต่างกัน

และจากสมมติฐานที่ 3 พบว่า ลักษณะการเปิดรับฟังรายการ และความถี่ในการเปิดรับฟังรายการที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ผู้ฟังรายการมีการใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมแตกต่างกัน คนที่ฟังรายการเพียงอย่างเดียว มีการใช้ประโยชน์จากรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม สูงกว่าคนที่ฟังไปด้วยทำงานไปด้วย และฟังผ่าน ๆ ทั้งไว้เป็นเพื่อน และคนที่ฟังรายการทุกวัน (7 วัน/สัปดาห์) มีการใช้ประโยชน์จากรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม สูงกว่าคนที่ฟังบ้าง (3-4 วัน/สัปดาห์) และไม่ค่อยได้ฟัง (1-2 วัน/สัปดาห์)

แต่ช่วงเวลาในการเปิดรับฟังที่แตกต่างกัน รายการที่ชอบเปิดรับฟังแตกต่างกัน และการมีส่วนร่วมในรายการที่แตกต่างกัน ผู้ฟังรายการก็ยังคงมีการใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมได้ไม่ต่างกัน

สถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรม แม้จะไม่ได้เป็นสถานีวิทยุชุมชนเพื่อคนในชุมชนโดยเฉพาะ แต่เมื่อพิจารณาในแง่ความพึงพอใจ และการใช้ประโยชน์ของผู้ฟังรายการคลื่นสังฆทานธรรมโดยรวมแล้ว ผู้ฟังรายการมีความพึงพอใจในการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมมาก โดยเฉพาะมีความพึงพอใจในเนื้อหารายการที่ให้สาระความรู้ และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ ผู้ฟังรายการยังมีการใช้ประโยชน์จากการรับฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสังฆทานธรรมมากเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องการสร้างกำลังใจในการดำรงชีวิต และการนำความรู้ไปใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน ประเด็นดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นการยอมรับในการมีอยู่ของสถานีวิทยุแห่งนี้ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นรายการที่ตอบสนองความต้องการด้านข่าวสารชุมชนหรือท้องถิ่นโดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 สถานีวิทยุคลื่นสั้นสมุทรธรรมเป็นสถานี Format Station ประเภทสถานีศาสนา ซึ่งเป็นรายการเฉพาะกลุ่ม ซึ่งถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้แก่ผู้บริโภคสื่อในท่ามกลางความหลากหลายและการต่อสู้แข่งขันกันระหว่างสถานีวิทยุเชิงพาณิชย์ จึงเป็นสถานีวิทยุอีกแห่งที่มีคุณค่า และให้คุณประโยชน์ เห็นได้จากความพึงพอใจและประโยชน์ที่ผู้ฟังได้รับจากการรับฟังรายการทางคลื่นสั้นสมุทรธรรมในด้านต่างๆ ดังนั้น ทางสถานีจึงควรดำรงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แนวคิดหลักของรายการ รวมทั้งความตั้งใจและความมุ่งมั่นในการทำงาน เพื่อให้สถานีวิทยุแห่งนี้ก่อเกิดประโยชน์แก่ประชาชนต่อไป

1.2 สถานีวิทยุคลื่นสั้นสมุทรธรรม ควรพัฒนารูปแบบรายการให้ตอบสนองกลุ่มผู้ฟังในช่วงอายุอื่น ๆ ให้มากขึ้น เช่น การปรับปรุงรายการให้มีความทันสมัย เพื่อตอบสนองกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งตามวัตถุประสงค์ของการผลิตรายการของสถานีศาสนานี้ อีกทั้งยังควรเพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชนรอบข้างให้มากขึ้น เช่น เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็น เพื่อปรับปรุงรายการ หรืออาจมีช่วงเวลาที่มีการผลิตรายการของชุมชนโดยเฉพาะ โดยเชิญเป็นวิทยากรหรือแขกรับเชิญ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ แต่ยังคงความเป็นรูปแบบสถานีศาสนาไว้

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ด้วยข้อจำกัดด้านระยะเวลา และความไม่สะดวกในการให้ความร่วมมือของแหล่งข้อมูล (เจ้าของสถานี) ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มเติมการศึกษาในด้านอื่น ๆ คือ

2.1 ควรมีการศึกษาสถานีวิทยุคลื่นสั้นสมุทรธรรม ในเชิงผู้ส่งสาร เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดทำผังรายการ วิธีการผลิตรายการ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์เพิ่มมากขึ้น

2.2 ในการศึกษาครั้งต่อไป อาจเลือกศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยรับฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นสั้นสมุทรธรรมด้วย เพื่อให้ทราบถึงความนิยมของคลื่น และยังทราบว่ามีการเลือกฟังสถานีอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงหรือไม่ เพราะเหตุใด หรืออาจเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่ม

เช่น ศึกษาเฉพาะผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี หรือกลุ่มนักเรียน นักศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนในรายละเอียดมากขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาประชาชนที่รับฟังรายการทางสถานีวิทยุคลื่นส่งฆทานธรรม ในเขตพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากสถานีวิทยุคลื่นส่งฆทานธรรมยังมีเครือข่ายการออกอากาศรายการอีก 22 สถานีในจังหวัดอื่น ๆ จึงน่าจะมีความต้องการที่หลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

2.4 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสถานีวิทยุคลื่นส่งฆทานธรรม กับสถานีวิทยุในแนวทางเดียวกัน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในแง่การนำเสนอ การผลิตรายการ และนำมาเพื่อพัฒนาปรับปรุงในอนาคตต่อไป